

ישראל בתקופה הרומאית, את התגליות החדשות שנעשו בא"י בשדה התרבות ההלניסטית והרומאית בא"י. להדגיש את הפעולות הדרושות בעתיד בעיקר בחקר המצבות הקיימות מעל לקרקע ובחפירת שרידי העבר העברי כגון מצדה, ביתר, הירודיון, שטרם נגעה בהם יד החופר. אחריו הרצה פרופ' מ. שובה על כתובות יהודיות בלשון היוונית. הוא סקר את הכתובות השונות מתקופה זו, והתעכב במיוחד על תגליות החברה בבית-שערים ועל המסקנות שיש להסיק לדעתו מחומר זה על מהותה של התרבות העברית בארץ בתקופה הרומאית.

עם תום החלק הרשמי של הכינוס הודה מר עזרא דנין (חדרה) בדברים קצרים לחברה העברית ולמארגני הכינוס על שעות קורת הרוח שנגרמו לכל המשתתפים. הכינוס ננעל בדברי סיום של מר ש. ייבין, שהודה בראש וראשונה ליוזמי רעיון הכינוס ה"ה מ. שטקליס ומ. אבי-יונה, ולכל מי שטרם עם החברה ועזר לה בביצוע הפעולה הצנועה הזאת, בראש ובראשונה למארגן ד"ר ב. קירשנר, שרק הודות למרצו וכוחו הארגוני עבר כל הכינוס בסדר, בזמן ולפי התכנית. כן הביע הנואם את תודת החברה והמשתתפים לכל המרצים, המדריכים והמסבירים, לשלטונות האוניברסיטה ולמנהלי הספרייה הלאומית ובית-הנכות לעתיקות היהודים, לחבר עובדי בית הנכות ה' אבי-גד והגברות כן-דור וקלנר, למנהל מחלקת העתיקות ולגב' הנשל-סימון ולכל עובדי המחלקה ובמיוחד למר י. שווייג, וכן לחבר עובדי החברה וכל העוזרים והסדרנים שטיפלו בכינוס וביחוד למוכיר הלשכה מר אברמסקי. הוא ברך בשם כל המשתתפים בברכת החלמה מהירה את נשיא החברה, והביע תנחומים למשפחת ויצמן השכולה. הוא סיים בבקשה ובדרישה מאת כל המשתתפים לשאת את דבר ידיעת הארץ אל הקהל הרחב ולדאוג להמשך פעולותיה הפוריות של החברה בשדה זה.

הכינוס ננעל ביום ב', 43. 10. 18, בשעה 1.40 אחה"צ.

בו ביום אחה"צ התקיימה עוד מסיבה מיוחדת של מתעניינים באוסף עתיקות בבית הנכות הלאומי בצלאל, שבה שוחח מר מ. גרקיס עם המשתתפים על בעיות איסוף העתיקות.

הוועד המנהל של החברה מקווה, כי כל חברי החברה ואוהדיה ידאגו לכך, שההד הרב, אשר עורר כינוס זה בקהל ובעתונות העברית בארץ, לא יגוע ולא תוצאות, וכי תינתן אפשרות לאלה הנושאים בעול פעולותיה של החברה לא רק להמשיך את מפעליהם הצנועים, אלא להגדיל ולהרחיב את תכנית עבודתה של החברה.

עצם הכינוס נתאפשר רק הודות לתרומותיהם של מוסדות ואישים בודדים שכיסו כחצי הוצאות הכינוס, ובלעדיהן היה נגרם גרעון גדול בקופת החברה. הוועד המנהל של החברה משתמש בהזדמנות זו להביע לתורמים תודה לבבית בשם המשתתפים ובשמו הוא [ר' הדי"ח הכספי, ע' 134].

עשר שנות ידיעות

עם חוברת זו סמתיים הכרך העשירי של רבעוננו "ידיעות החברה העברית לתקורת א"י ועתיקותיה". כתבעת זה, הסמשת היום כשאון עברי מרכזו לחקר הארץ ועתיקותיה, נוסד בחורף תרצ"ג, כאשר נתעורר בחוגי החברה הרצון לחדש את פעולותיה, להפיץ את מעיינותיה תוצה, ולרכו סביב בימה עברית ספרותית את חוקרי הארץ היהודיים שבארצנו. הוועד דחה בתחילה את ההצעה הנועה לנשת להוציא רבעון, כגלל האמצעים המצומצמים שהיו או כרשות החברה ומספרם הקטן של חבריה כפרם והמתעניינים בפעולותיה ככלל. הוחלט איפוא להתחיל בהוצאת חוברות

כודרות בשם ידיעות, והטיפול בהן נמסר לידי ד"ר ב. מייזלר, שהיה אז מזכיר החברה. לאחר ששתי החברות הראשונות נתקבלו כסדר פנים יפות כהוגני החוקרים ותכרי החברה, הוחלט באסיפת החברה שנערכה בכ"ז סיון תרצ"ג, להוציא את ידיעות בקביעות. למערכת נבחרו ה"ה ש. ייבין, ב. מייזלר ופרופ' ש. קליין ז"ל, והוטל עליה לפרסם חוברת בת שנים-שלושה גליונות דפוס מדי שלושה-החדשים. באותה אסיפה כללית נבחר מר ז. ויצמן ז"ל לגזבר החברה, והוא שהשקיע מר"ק גם במימון הרבעון. מאז מתפרסמות חוברות ידיעות בקביעות, והוצאתן לאור לא פסקה גם בשנות המלחמה הראשונות, כאשר הורגש מחסור גדול לא רק באמצעים אלא גם בנייר. יתר על כן, המערכת דאגה בכל השנים האלה לשכלל את הרבעון כמיטב יכולתה, להרחיבו ולשקף בו מסובי חוקרי הארץ ועתיקותיה. בשנים האחרונות הפך רבעון הזה, הנפוץ כ-500-600 עמפים, גם מוסד ביאליק.

תכניתו הצנועה של הרבעון הנבחרתה מלכתחילה כחתומים צרים. המערכת הוכרחה לדאוג לכך שרוב המאמרים יהיו קצרים, אבל מסצים עניינים שלמים. או-אפשר היה להדפיס בו מחקרים מקיפים, בגלל צמצום חכמות, אך מאורך ניסא שאפת המערכת לכך, שלא להפוך את הרבעון לחוברות הכוללות פירוורים וזוטות. כמו-כן היה הכרח לדאוג לרמה המדעית של הרבעון; לבלי לפרסם בו דברים שאינם הולמים תביעת מדעי, וביחד עם זאת להקפיד שהמאמרים הנדפסים יהיו כתובים לא רק בסגנון עברי טוב ומקובל על הכל, אלא גם בצורה המובנה לקורא המשכיל, שאינו איש מקצוע. בראש דאגותיה של המערכת עמדה שאלת פרסום מחקרים מקוריים ודו-חתי ראשונים מוקדמים על פעולותיה המדעיות של החברה כשדה המתקר הארכיאולוגי. כן חיפשה המערכת גם דרכים לעודד ולעורר כוחות מדעיים חדשים בשדה חקר הארץ ועתיקותיה. לא מקרה הוא, שעלה בידיה לרכוש סביב ידיעות לא רק את מיטב חוקרי הארץ היהודיים הידועים מכבר, אלא גם מספר ניכר של מתחילים. כן נתפרסמו בידיעות מדי פעם בפעם גם מאמרים מפרי עטם של אנשי-מדע יהודים מחוץ-לארץ, וגם של מלומדים לא-יהודים.

אם נעבור על עשרת הכרכים של ידיעות נכיר שאוצר כלום של מאמרים, דו-חתי, מקורות, זוטות, רשימות ביבליוגרפיות וכ"ו נצטבר בהם, ולרבים מהם מצורפים תמונות, מפות, תצלומים ותסריטים. בראש וראשונה יש להזכיר את הדו-חתי הארכיאולוגיים המוקדמים, בעיקר של חוקרים עבריים, שערכו את הפירוטים מטעם החברה או מטעם מוסדות יהודיים אחרים. נזכיר כשורה הראשונה את הדו-חתי על החפירות בבית-שערים (ב. מייזלר ז"ל, שובה), בנוה וכאשתמוע (ל. א. מאיר ז"ל, רייפנברג), כהעי (ש. ייבין ז"ל, קראוזה-מרקה ז"ל). כמו כן נמצא ברבעון מספר ניכר של מחקרים ורשימות על נושאים ארכיאולוגיים—יהודיים וארצישראלים—כלליים, תגליות חדשות, מציאות כודרות ושרידים הנראים על פני הקרקע. ליד המדור הארכיאולוגי חופס מקום חשוב המדור האסינרואסי, הכנעני (ובכללו תעודות אוגרות), העברי והיווני-תיהודי; ונתפרסם בידיעות גם מספר ניכר של כתובות פרסום ראשון. על אלה יש להוסיף את המדורות המוקדשים למקורות לתולדות הארץ ולתולדות הישוב היהודי בה, שאלות התרבות והאמנות היהודית העתיקה ולחקר האוריים והמקומות הבודדים ככל רחבי הארץ. חשיבות יתרה נודעת לעבודות המתקר הניאוגראפיות—ההיסטוריות, וביחוד השופוגראפיות-ההיסטוריות, התופסות מקום חשוב בידיעות. כמו כן מרובים ברבעון המאמרים הרנים בתולדות הארץ והישוב בתקופות השונות. ולבסוף יוזכרו המחקרים בגיאולוגיה, באקלים ובטבע הארץ שמספרם קטן יותר. בקידת היכולת נתפרסמו ברבעון גם דברי ביקורת ורשימות ביבליוגרפיות. כן שימש הרבעון אמצעי לפרסום דו-חתי של הוועד המנהל על מפעלי החברה ופעולות המרכז והמניפים וגם דו-חתי כספיים.

מרביתם הם החוקרים המשתתפים בקביעות בידיעות, מפרסמים ברבעון זה מיטב עבודתם המדעית, ורואים בו את ביטנם העיקרית. כולם יבואו על הכרחה! אולם כשורה הראשונה עלינו להזכיר את אלה שהשתתפו ברבעון והלכו מאתנו בלא-עת. ראשון יוזכר הפרופ' ש. קליין ז"ל, שלא פסק מלפרסם בידיעות מאמרים ורשימות מאז החוברת השנייה של שנת א' ועד יום מותו;

ואף לאחר מותו נשארו במערכת שניים ממחקריו, שנתפרסמו כחוברת המוקדשת לזכרו (שנה ז', חוב' ג'ד-ד). כמו כן יוזכרו ר' דוד ילין ז"ל, הנב' י. קראוזה-סרקה ז"ל, מר ד. סלישרניק ז"ל, ד. פרידנברג ז"ל, ג' ל. ספארקיי ז"ל ואחרון — ו. ויצמן ז"ל שדאג לידיעות עד יום מותו.

אנו ממשיכים בהוצאת הידיעות גם בשנים טרופות אלה, אף-על-פי שמכשולים רבים עומדים בדרך החברה והמערכת. גם בצוק העתים אין אנו מוכנים לקבל את דברי הפתגם הלטיני *Inter arma silent musae*, ולהכות עד יעבור זעם. רבעון זה הוא צורך מדעי ולאומי כאחד, ויש הכרח לא רק לקיומו אלא גם להרחיבו, לשכללו ולכלול בו מדורות חדשים, כגון גיאוגרפיה פיסית של ארץ-ישראל, סקירות על המחקר הארכיאולוגי במזרח התיכון, רשימות ביבליוגרפיות מקיפות, מדור למדע פופולארי, הנועד לקורא המשכיל שאינו קרוב למקצוע ידיעת הארץ וכו'. עלינו לזכור כי חברתנו היא החברה היהודית היחידה בעולם העוסקת בחקירת הארץ, ורבעוננו — כתב-העת הראשי למקצוע זה בעברית.

קיומו של העתון תלוי בשני גורמים חשובים: א) השתתפותם של חוקרי הארץ העברים בו; ב) עזרתם של החברים והקוראים, ריבוי המתעניינים והתומכים. אנו מקווים, כי נוכל להגביר חיילים, ועם כוא הנצחון נעמיד את הרבעון על יסודות מוצקים, לטובת המדע ולתועלת הישוב הרוקם את חייו מחדש בארץ האבות.

המערכת

דו"ח כספי על הכינוס לידיעת הארץ

הוצאות		הכנסות	
מא"י לא"י		מא"י לא"י	
166.598	הוצאות הכינוס	91.700	כרטיסי-השתתפות
		9. —	מודעות
			תרומות
		15. —	קרן קיימת לישראל
		15. —	קרן היסוד
			הועד הפועל של הסתדרות
		20. —	העובדים הכללית
		5. —	ועד הקהלה בירושלים
		3. —	סניף החברה בת"א
		10. —	מר נ. וילבוש (חיפה)
		5. —	מר ז. פיפשיץ (ירושלים)
166.598	סה"כ	173.700	סה"כ
			עודף 7.102 לא"י